

OM FORSKNINGSMOTALEN

Forskningsomtalen er laget av Østre Agder-samarbeidet, Risør kommune og Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester Agder (øst). Omtalen skal være til støtte for beslutningstakere i kommunen.

Østre Agder-samarbeidet
Interkommunalt Politisk Råd

Utviklingssenter for
sykehjem og hjemmetjenester
AGDER (Øst)

FORSKNINGSMOTALEN

Helhetlige tiltak for unge i utenforskap: Hvilke tiltak bidrar til økt deltakelse i arbeid og utdanning?

Tiltak som kombinerer arbeidsrettet oppfølging med helse- og mestringsstøtte kan bidra til overgang til arbeid for unge i utenforskap. Effekten er tydeligst for enkelte helhetlige oppfølgingsmodeller, mens resultatene for andre tiltak er mer usikre. Dette viser en systematisk oversikt fra 2024.

Østre Agder har over tid hatt større utfordringer med ungt utenforskap enn mange andre regioner. Samtidig øker behovet for arbeidskraft og bærekraftige velferdstjenester. Denne forskningsomtalen er utarbeidet som kunnskapsstøtte i regionens arbeid med å prioritere, ta i bruk og videreutvikle virkningsfulle tiltak som kan bidra til at flere unge kommer i arbeid eller utdanning.

HOVEDBUDSKAP

Denne forskningsomtalen bygger på en systematisk oversikt av tiltak for unge i alderen 15–29 år som verken var i utdanning, arbeid eller opplæring (NEET). Tiltakene ble sammenlignet med ordinær oppfølging eller andre eksisterende tilbud.

Resultatene fra den systematiske oversikten viser at:

- Tiltak som kombinerer arbeidsrettet oppfølging med helse- og mestringsstøtte, viser de tydeligste resultatene for overgang til arbeid. Dette gjelder særlig tiltak der flere tjenester samarbeider tett rundt den unge
- Tett, individuelt tilpasset og relasjonell oppfølging over tid ser ut til å være et fellestrekk ved tiltakene som oppnår de beste resultatene
- Effekten på deltakelse i utdanning eller opplæring er mindre tydelig og varierer mellom studiene.
- Tiltakene som er undersøkt varierer betydelig i innhold, målgruppe og utfallsmål, noe som gjør det vanskelig å sammenligne resultatene og trekke sikre konklusjoner om effekt.

Illustrasjonsfoto: Microsoft Stock Images

BAKGRUNN

Unge som ikke er i arbeid, utdanning eller opplæring (*NEET – Not in Employment, Education or Training*) er en sammensatt gruppe med økt risiko for varig utenforskap. Mange har utfordringer knyttet til psykisk helse, utdanning og levekår, og behov for støtte fra flere tjenester samtidig.

I Norge står over 100 000 unge utenfor arbeid, utdanning eller opplæring. For mange blir utenforskapet langvarig, særlig når utfordringer på flere livsområder forsterker hverandre. Fragmenterte tjenester og manglende samordning kan bidra til at unge ikke får den helhetlige oppfølgingen de trenger.

Arbeid og utdanning er viktige for mestring, tilhørighet, helse og økonomisk selvstendighet. For unge med sammensatte utfordringer er det ofte behov for koordinert oppfølging som kombinerer kvalifisering, helse- og mestringsstøtte.

Å redusere ungt utenforskap er viktig både for den enkelte og for samfunnet. Samtidig som flere unge trenger støtte til å komme inn i arbeid eller utdanning, står Norge overfor et økende behov for arbeidskraft og bærekraftige velferdstjenester. Kunnskap om hvilke tiltak som bidrar til arbeid og utdanning er derfor viktig for beslutningstakere og tjenesteutøvere.

HVA ER DENNE INFORMASJONEN BASERT PÅ?

Den systematiske oversikten undersøkte effekten av tiltak for unge i alderen 15-29 år som verken var i arbeid, utdanning eller opplæring (NEET). Utfallene som ble undersøkt var blant annet deltakelse i arbeid, utdanning eller opplæring, samt økonomi, livskvalitet og fysisk og psykisk helse. Oversikten inkluderte åtte randomiserte studier og én kvasi-eksperimentell studie.

Studiene ble publisert i perioden 2003 til 2023 og er gjennomført i USA, Den dominikanske republikk, Østerrike, Frankrike, Danmark, Sør-Afrika, Norge og Tyskland. Antall deltakere varierte fra 96 til 7346. Studiene omfattet ulike grupper unge i utenforskap, blant annet unge arbeidsledige generelt, med alvorlige psykiske lidelser og mottakere av varige helseytelser.

Tiltakene som ble undersøkt omfattet blant annet arbeidsrettet oppfølging, helse og mestringsstøtte og i kombinasjon (IPS), jobb- og ferdighetstrening, forsterket veiledning, økonomiske insentiver, støtte til førerkortopplæring og ulike kombinasjoner av coaching, opplæring og arbeidsaktivitet. Tiltakene varte fra seks måneder til to år

De tydeligste resultatene for overgang til arbeid ble funnet i tiltak som kombinerte arbeidsrettet oppfølging med helse- og sosialfaglig støtte. I to studier var andelen deltakere i betalt arbeid betydelig høyere enn ved ordinær oppfølging (82 % mot 42 % i én studie og 48 % mot 8 % i en annen). Flere andre tiltak viste ingen tydelig forskjell i arbeidsdeltakelse.

For utdanning viste enkelte studier økt deltakelse, mens andre ikke fant forskjeller mellom gruppene. Noen tiltak bidro også til bedre psykisk helse, økt mestring, mer aktiv jobbsøking og større grad av selvstendighet.

TILLIT TIL RESULTATENE

Forfatterne av den systematiske oversikten har ikke gjort en samlet vurdering av tillit til resultatene. Vi valgte derfor å vurdere tilliten til resultatene etter GRADE- prinsippene (Grading of Recommendations, Assessment, Development and Evaluation), som brukes for å vurdere hvor stor tillit vi kan ha til at forskningsresultatene gjenspeiler den faktiske effekten.

Samlet vurderes tilliten til resultatene som lav til moderat. Kunnskapsgrunnlaget er begrenset, og flere av studiene har små utvalg og metodiske svakheter.

Vi er derfor usikre på effekten av de undersøkte tiltakene. Ny forskning kan påvirke både effektestimatene og vurderingen av hvilke tiltak som er mest virkningsfulle.

OM DENNE FORSKNINGSMOTALEN

Det ble gjennomført søk etter systematiske oversikter i mars 2026 med veiledning fra bibliotekar. Søket ble utført i databasene Epistemonikos, PubMed og Campbell Systematic Review. I søket brukte vi søkeord som «NEET», både alene og i kombinasjon med «youth».

Tidsavgrensning for publikasjonsår ble satt til siste fem år. Dette gav 25 treff. Av disse ble 20 studier ekskludert etter sammendragsvurderinger grunnet fokus på årsaker til utenforskap, ikke intervensjoner. Ytterligere fire ble ekskludert etter fulltekstsvurdering grunnet lav kvalitet, utdatert datagrunnlag eller avgrensede diagnose-/aldersgrupper. En oversiktsartikkel ble inkludert, da den undersøkte effekt av tiltak for unge uten arbeid eller utdanning.

Forskningsomtalen er laget av deltakere fra kommunene i Østre Agder og USHT Agder (øst). Østre Agder-samarbeidet er oppdragsgiver, på vegne av kommunesamarbeidet.

TA KONTAKT

camilla.ordahl.sunde@arendal.kommune.no

KILDE

Stea, T. H., Bertelsen, T. B., Fegran, L., Sejersted, E., Kleppang, A. L., & Fyhn, T. (2024). Interventions targeting young people not in employment, education or training (NEET) for increased likelihood of return to school or employment-A systematic review. PloS one, 19(6), e0306285. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0306285>

SITERING

Forskningsomtalen kan siteres slik: Sunde, C.O, Johnsen, K.A, Gunstensen, L, Jeppestøl, K. Helhetlige tiltak for unge utenfor arbeid og utdanning – hva vet vi om effekt? Forskningsomtale [internett]. Oslo: Folkehelseinstituttet; 2025

